

Wat te doen ...

wanneer een naaste overlijdt ?

Wat vindt u in deze gids?

Inleiding

1. Wat u moet doen in de eerste uren na het overlijden	04
2. Dringende praktische maatregelen	08
3. Hoe de begrafenis organiseren	12
4. Relevante instanties inlichten	16
5. Omdat het leven voortgaat	19
6. In de maanden na het overlijden	22
7. Nuttige websites	24

Inleiding

Wanneer een naaste overlijdt, worden we als mens diep getroffen. Of hij of zij lang ziek geweest is dan wel plotseling is heengegaan, de dood overvalt ons altijd.

Het kan gaan om uw partner, de persoon met wie u samenwoonde (wettelijk of feitelijk). Maar ook om een (groot)ouder of een kind.

Gelukkig zijn er meestal familieleden en vrienden met wie we in die eerste dagen onze gevoelens kunnen delen. Samen halen we herinneringen op, we bereiden de afscheidsviering voor, we zoeken troost bij elkaar.

Maar meteen moet ook een hele reeks administratieve en praktische zaken worden geregeld. Soms zijn we te zeer overstuurd om de dingen efficiënt aan te pakken.

Of we weten niet wat er dringend is en wat kan wachten. Misschien zijn we bang een belangrijke formaliteit over het hoofd te zien.

Deze gids biedt u een eenvoudige handleiding over wat er in de eerste uren en dagen na het overlijden van uw naaste moet gebeuren, en wat er in de maanden nadien moet worden geregeld.

Vanzelfsprekend zult u een beroep moeten doen op professionals, zoals de begrafenisondernemer, de notaris, uw bankier, ...

De gespecialiseerde informatie die zij u kunnen geven, vindt u niet in deze gids terug. Wel krijgt u hier een helder en beknopt overzicht van alle praktische aspecten waaraan u moet denken.

1

Wat u moet doen... in de eerste uren na het overlijden

Het overlijden laten vaststellen door een arts

Volgens de Belgische wetgeving moet ieder overlijden door een arts worden vastgesteld. Wanneer uw naaste in het ziekenhuis sterft, stelt een ziekenhuisarts automatisch een medisch attest van het overlijden op. Dat vermeldt de datum en het uur van overlijden en ook de doodsoorzaak.

Wanneer uw naaste thuis sterft, moet u een dokter laten komen, die de dood vaststelt en een overlijdensattest schrijft.

Wanneer uw naaste in een rusthuis sterft, roept het personeel van het rusthuis er een arts bij, die het overlijdensattest opmaakt.

Wanneer uw naaste bij een verkeersongeval om het leven komt, stelt de politie in het bijzijn van een arts het proces-verbaal op. Ook bij een 'niet natuurlijk' overlijden, zoals bij zelfdoding, moet de politie worden verwittigd. Die contacteert het parket.

Zodra het overlijden officieel is vastgesteld, mag het lichaam van de overledene worden vervoerd.

Als u wenst dat een naaste wordt gecremeerd is er een tweede medisch attest nodig. In het algemeen zorgt de begrafenisondernemer hiervoor.

Een begrafenisondernemer contacteren

Een begrafenisondernemer helpt u met het opstellen van de rouwbrief, regelt heel wat administratieve formaliteiten, neemt de zorg voor het lichaam van de overledene op zich en maakt dat de uitvaart die u wenst sereen verloopt.

Wie u als begrafenisondernemer aanstelt, bepaalt u volledig zelf. Anderen kunnen u daarbij alleen vrijblijvend advies geven.

U kan de nodige richtlijnen geven voor de begrafenis, behalve wanneer de overledene een aangifte heeft gedaan bij de gemeente waar hij/zij woonde van een zogenaamde wilsbeschikking: begrafenis of crematie, religieuze dienst of niet, orgaandonatie of schenking van het lichaam aan de wetenschap.

Deze wensen van de overledene worden bekendgemaakt op het moment dat het overlijden wordt aangegeven en de overlijdensakte opgemaakt.

Het is niet ongebruikelijk om een offerte te vragen aan de begrafenisondernemer. Hij biedt u meestal een brede waaier van mogelijkheden aan (in verband met de mogelijkheid tot groeten van de overledene, het drukwerk, de uitvaartplechtigheid, het onthaal van vrienden en familie...).

De prijzen kunnen daarbij sterk verschillen. Behalve wanneer uw naaste zelf een laatste wilsbeschikking heeft gemaakt, bent u het die eventueel samen met andere familieleden bepaalt hoe het afscheid wordt georganiseerd.

Als uw naaste overleed als gevolg van een arbeidsongeval of op de weg van en naar het werk, neemt de verzekeraar van de werkgever de kosten voor de overbrenging van het lichaam en

de administratieve formaliteiten voor zijn rekening. De verzekeraar komt ook tussen in de begrafenis kosten. Opgelet: dit geldt alleen voor wie een arbeidscontract had.

Het overlijden aangeven bij de burgerlijke stand

Het overlijden moet zo snel mogelijk worden aangegeven bij de burgerlijke stand van de gemeente waar hij/zij is gestorven en in de gemeente waar de begrafenis of de crematie zal plaatsvinden. In de praktijk zorgt de begrafenisondernemer voor deze administratieve formaliteiten. U hoeft daarbij niet aanwezig te zijn. Op basis van deze aangifte maakt de gemeente een uittreksel van de overlijdensakte op. U heeft meerdere kopies van dit document nodig, onder meer voor de bank, de verzekeringsmaatschappijen, het ziekenfonds en de notaris.

Documenten nodig voor de aangifte:

- ✓ het overlijdensattest van de arts
- ✓ de identiteitskaart van de overledene
- ✓ eventueel zijn/haar trouwboekje
- ✓ eventueel zijn/haar rijbewijs
- ✓ de identiteitskaart van de aangevers/getuigen (in de praktijk de begrafenisondernemer)
- ✓ eventueel een aanvraag tot crematie

Orgaandonatie / schenken van lichaam aan de wetenschap

De donatie van organen gebeurt volgens de Belgische wet automatisch: artsen kunnen, met de inachtnaam van de nodige procedures, organen wegnemen bij ieder overleden persoon die daartegen tijdens zijn/haar leven niet uitdrukkelijk verzet heeft aangetekend.

Of uw naaste zo'n verzet heeft aangetekend in een wilsbeschikking, die bij het gemeentehuis moet worden afgegeven, gaat ieder ziekenhuis via een nationaal register na. De overledene kan in de wilsbeschikking ook hebben bepaald aan wie hij/zij zijn/haar organen wil doneren. Het medisch personeel willicht altijd de wens van de overledene in, ook als u niet akkoord gaat.

De beslissing om een lichaam aan de wetenschap te schenken is een persoonlijke beslissing, die ieder van ons voor zichzelf neemt. Alleen wanneer de overledene zeer duidelijk toestemming heeft gegeven, kan zijn/haar stoffelijk overschot aan een wetenschappelijke universitaire instelling worden afgestaan.

Wanneer u een begrafenisondernemer heeft gekozen, ondertekent u een contract. Daarmee verbindt u er zich juridisch toe de begrafenis kosten te betalen. Dit bedrag kan echter verrekend worden bij het bepalen van de nalatenschap. Deze kosten worden dan afgetrokken van de tegoeden van de nalatenschap, als die volstaan.

Als dat het geval is, moet u zo snel mogelijk (telefonisch) contact opnemen met de bevoegde universitaire dienst. Het lichaam moet immers binnen 48 uur na het overlijden aan de dienst worden overgedragen.

De begrafenisondernemer zorgt voor het vervoer van het lichaam naar de universiteit.

U kunt nog altijd een afscheidsplechtigheid voor de overledene houden, maar dan zonder dat zijn/haar lichaam hierbij aanwezig is.

Na afloop van het onderzoek aan de universiteit, dat tot twee jaar kan duren, moeten de stoffelijke resten worden begraven of gecremeerd. Ook daarvoor zorgt de begrafenisondernemer. De nabestaanden worden hier meestal niet van op de hoogte gebracht, tenzij ze uitdrukkelijk gevraagd hebben dat dit wel zou gebeuren.

Alle kosten voor de bekisting, het vervoer naar en van de universiteit, een eventuele afscheidsplechtigheid en de begrafening of crematie, moeten door de familie worden betaald, na ophaling van het lichaam.

Overlijden van een doodgeboren kind

Als uw kindje dat meer dan zes maanden (180 dagen) gedragen werd voor de geboorte overlijdt, moet u als ouders aangifte doen van dat overlijden. U moet het kindje ook laten begraven of cremieren.

Als het kindje tussen 140 en 179 dagen gedragen werd, kunt u aangifte doen en kan uw kindje ook officieel een naam krijgen.

Onder die termijn kan het helaas niet. Gemeenten zijn zich bewust van het verdriet van ouders die een kindje verliezen, ongeacht de termijn. Ze voorzien daarom in een 'sterretjesweide' om zo een bijzondere plek te creëren voor ouders. In Vlaanderen is dat vanaf 12 weken zwangerschap, in Brussel 16 weken, in Wallonië 14 weken.

2

Dringende praktische maatregelen

Contact opnemen met de bank

Een van de belangrijkste instanties die u moet contacteren is de bank. Als de overledene uw partner is, hebben jullie wellicht een of meerdere bankrekeningen: persoonlijke rekeningen op zijn/haar naam of op uw naam, of gemeenschappelijke rekeningen van u beiden. Misschien zijn er ook spaarboekjes, effectendossiers, een kluis...

De erfgenamen van de overledene moeten alle bankinstellingen informeren

Het is altijd beter een testament neer te leggen bij een notaris. Het is ook aanbevolen om een testament niet in een bankkluis te bewaren. Die wordt bij overlijden namelijk verzegeld en wordt pas later weer opengemaakt

waar de overledene klant was. Niet iedereen is helemaal op de hoogte van de bankzaken van zijn/haar naaste. De dienst Banksearch van Febelfin (Belgische Vereniging van Banken en Beursvennootschappen) kan u helpen bij het zoekingswerk.

Zodra de bank op de hoogte is van een overlijden moet ze alle tegoeden van de betrokkene én van de wettige echtgenoot of echtgenote (ongeacht het huwelijkstelsel) blokkeren en een eventuele kluis verzegelen. Eventuele volmachten die de overledene aan anderen heeft gegeven, zijn niet langer geldig. De bank moet een lijst met al deze tegoeden opstellen en aan het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, die zich met de successie bezighoudt, overmaken.

Later wordt op basis van deze lijst nagekeken of alles is opgenomen in de aangifte van de nalatenschap. Door de blokkering wordt ook vermeden dat er nog sommen worden afgehaald zonder de toestemming van alle erfgenamen van de overledene.

De rekeningen kunnen gedeblokkeerd worden zodra de bank officieel op de hoogte is van de wettige erfgenamen van de overledene.

Hiervoor is nodig:

- een attest van erfopvolging, afgeleverd door het kantoor Rechtszekerheid. Zo'n attest is slechts onder bepaalde voorwaarden voldoende (er mag geen testament, erfovereenkomst of huwelijkscontract zijn en er mogen geen handelingsonbekwame erfgenamen zijn). Het attest kan ook online worden aangevraagd.

of

- een akte van erfopvolging, opgemaakt door de notaris.

Wanneer een attest van erfopvolging niet voldoet, moet u een beroep doen op de notaris. In de andere gevallen hebt u de keuze.

Wat blijft er mogelijk wanneer de banktegoeden geblokkeerd zijn?

Onder bepaalde voorwaarden kunt u geld van de rekening(en) halen:

- De bank kan betalingen verrichten voor kosten die ontegensprekelijk uit de nalatenschap voortkomen (ziekenhuisfacturen, begrafeniskosten, ...)

- Echtgenoten of wettelijk samenwonenden kunnen bij het overlijden van hun partner gemakkelijk een voorschot krijgen op hun deel van het saldo van de geblokkeerde rekeningen. Deze "bevrijdende betaling" mag niet meer bedragen dan de helft van dat saldo, met een maximum van 5.000 euro. Deze beperking geldt per overledene, niet per bank. Wie toch meer afhaalt, aanvaardt meteen de erfenis (en mogelijke schulden).
- Stortingen op de rekening(en) blijven altijd mogelijk.
- U kunt ook een nieuwe rekening openen op uw naam, die niet zal worden geblokkeerd.

Op het moment dat de bank de tegoeden vrijgeeft, moeten alle erfgenamen in persoon of via volmacht aanwezig zijn. Woont een van de erfgenamen niet in België, dan komen de tegoeden pas vrij na toestemming van het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie.

Opgelet

Wanneer uw partner stervende is, is het leegmaken van bankrekeningen om na het overlijden over voldoende cash geld te beschikken absoluut geen goed idee. U maakt zichzelf zo verdacht van het willen ontsnappen van successierechten.

Wat gebeurt er met fiscale schulden?

Als de overledene fiscale schulden heeft, moeten deze prioritair afgehandeld worden. Bij een schuld van een van de erfgenamen wordt dit afgehouden van zijn/haar deel.

Voor een kluis kan worden gedeblokkeerd, moet er eerst een officiële inventaris worden opgemaakt van de inhoud.

Dat gebeurt hetzij door een medewerker van de bank hetzij door een notaris. Het bevoegd kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie moet hiervoor worden uitgenodigd.

De inventaris moet worden ondertekend door de erfgenamen en eventueel door de afgevaardigde van het bevoegd kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, als die aanwezig is.

Wanneer de sleutel van de kluis onvindbaar of de code onbekend is, wordt een beroep gedaan op een slotenmaker, wat bijkomende kosten met zich meebrengt.

Een notaris aanstellen

Een notaris heeft alle kennis in huis om de nalatenschap af te handelen.

In eerste instantie gaat hij of zij na of de overledene laatste wilsbeschikkingen heeft nagelaten in een testament.

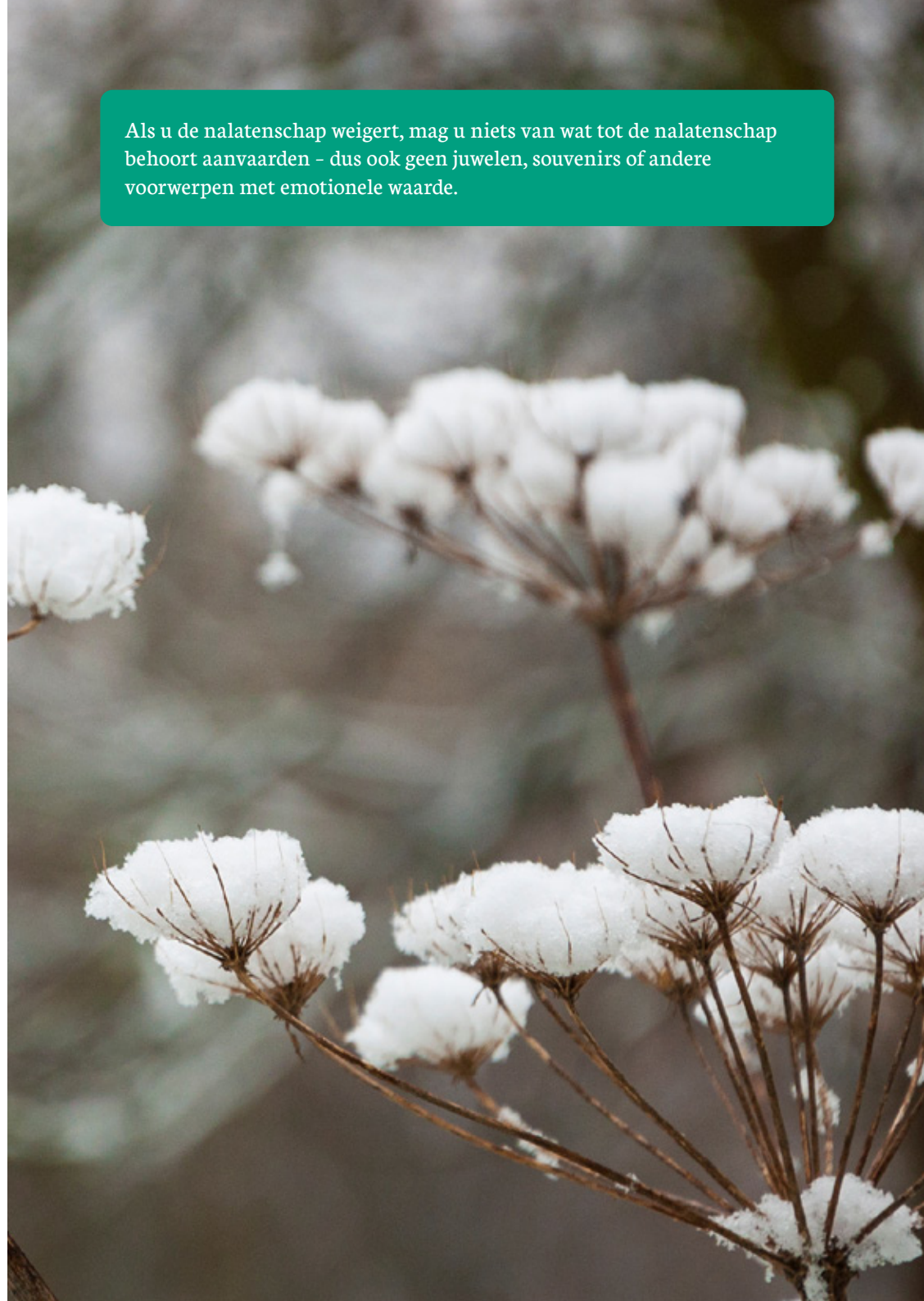
Er zijn verschillende mogelijkheden:

- Uw naaste heeft een notarieel testament laten opstellen: een openbaar testament dat voor de notaris, in aanwezigheid van twee getuigen (of twee notarissen zonder getuigen), is verleden. Uw notaris kan meteen aan de slag om de inhoud van het testament kenbaar te maken en de erfopvolging vast te stellen.
- Zelfs wanneer er niets bekend is over een testamentaire schikking van de overledene zal iedere notaris via het Centraal Register der Testamenten nagaan of er eventueel een notarieel testament op zijn/haar naam is opgemaakt.
- Uw naaste heeft geen testament nagelaten. De erfopvolging verloopt volgens de gebruikelijke wettelijke bepalingen.

De notaris verzamelt alle nodige informatie om de volledige inhoud van de nalatenschap te bepalen. Hij geeft u en eventuele andere erfgenamen advies over de gevolgen van het aanvaarden van de nalatenschap en over de mogelijkheid die te weigeren of te aanvaarden, onder voorrecht van boedelbeschrijving (waarbij de notaris eerst een inventaris opmaakt van de inkomsten en de schulden).

Tenslotte kan de notaris u helpen met de aangifte van de nalatenschap bij de fiscus en de vereffening en verdeling van de nalatenschap. Daarvoor heeft u enkele maanden de tijd (*zie verder*).

Als u de nalatenschap weigert, mag u niets van wat tot de nalatenschap behoort aanvaarden – dus ook geen juwelen, souvenirs of andere voorwerpen met emotionele waarde.

3

Hoe... de begrafenis organiseren?

Afscheid nemen doet iedereen op een heel persoonlijke manier. Sommigen brengen alle vrienden en familie samen, anderen vinden meer troost in intieme kring. De ene kiest voor een klassieke begrafenis, de andere vindt een uniek ritueel voor de overledene zinvoller.

Ook op de vraag of de overledene begraven of gecremeerd moet worden, en wat er in dat laatste geval met zijn/haar as gebeurt, zijn vele antwoorden mogelijk.

Dat u de uitvaartplechtigheid van uw partner organiseert, betekent niet dat u zijn/haar erfenis aanvaardt. U kunt op een later tijdstip, op basis van een inventaris, kiezen de nalatenschap te aanvaarden dan wel te weigeren. De notaris kan u adviseren bij het nemen van deze beslissing

Het is de taak van de begrafenisondernemer om u bij deze keuzes te helpen, zonder in uw plaats de beslissingen te nemen.

Vanzelfsprekend kunt u ook een geestelijk vertrouwenspersoon ter hulp roepen. Hij/zij kan u helpen bij de voorbereiding van een afscheidsplechtigheid.

Laatste wilsbeschikking van de overledene

- Uw naaste kan zijn/haar wensen in verband met de uitvaart hebben uitgedrukt in een wilsbeschikking, neergelegd bij de gemeente.
- Hij/zij kan ook naasten bepaalde instructies hebben gegeven.
- Uw naaste kan zijn/haar eigen uitvaart ook al zelf hebben voorbereid, samen met een begrafenisondernemer.
- Hij/zij heeft misschien een uitvaartverzekering of een verzekering voor de begrafenis kosten gesloten.

Misschien was uw naaste zo vooruitziend dat hij/zij een dossier heeft samengesteld waarin wensen en praktische inlichtingen zijn opgenomen die u op het moment van het overlijden nodig heeft.

Covid-19

De covid-19-pandemie heeft ook een impact op de manier waarop en met hoeveel we kunnen samenkomen om afscheid te nemen van een naaste. Check via de begrafenisondernemer of via de website info-coronavirus.be en de coronaportalen van de gewesten de laatste stand van zaken voor de covidmaatregelen.

Mogelijkheid tot groeten van de overledene

Zodra het medisch attest van overlijden is opgemaakt, mag het lichaam van uw naaste worden vervoerd. U kunt het laten overbrengen naar het mortuarium van de begrafenisondernemer of u kunt er voor kiezen uw geliefde thuis te laten opbaren.

Wanneer uw naaste in het ziekenhuis overleden is, kan zijn/haar lichaam ook daar worden bewaard in afwachting van de begrafenis of de crematie. In de dagen voor de uitvaartplechtigheid kunnen familie en vrienden het lichaam van de overledene komen groeten.

Wanneer u (of uw naaste) kiest voor begraving

Gewoonlijk wordt een overledene begraven op de begraafplaats van de gemeente waar hij/zij woonde.

Uitzonderingen hierop zijn mogelijk, bijvoorbeeld wanneer iemand de laatste jaren elders in een rusthuis verbleef maar toch liever in zijn of haar eigen dorp begraven zou worden.

In een dergelijk geval zijn er bepaalde toelatingen nodig van het gemeentebestuur in kwestie: het kan wel of geen toestemming geven, of ook extra voorwaarden stellen (bijvoorbeeld de betaling van een bijkomende belasting).

Begraving in niet-vergunde grond is gratis voor de overledenen die in de gemeente woonden. Zo'n graf blijft minstens tien jaar bestaan, de duur varieert per gemeente. Voor het graf van een kind wordt vaak een langere duur toegestaan. Als u wenst dat het graf langer bewaard blijft dan de termijn die de gemeente heeft bepaald, kunt u een grafconcessie huren in vergunde grond.

De duur van zo'n concessie kan variëren per gemeente, met een maximum van dertig jaar. Daarna is er hernieuwing mogelijk. De mogelijkheid bestaat ook om een grafkelder te huren, waarin verschillende familieleden bij elkaar kunnen worden begraven. In sommige gemeenten bestaat de mogelijkheid om een concessie te nemen niet.

Wanneer u (of uw naaste) kiest voor crematie

Steeds meer mensen geven er de voorkeur aan de overledene te laten verassen. Daarvoor kunt u terecht in een van de veertien crematoria in ons land. U kunt ook de herdenkingsplechtigheid in een van de aula's van het crematorium laten plaatsvinden.

Na afloop van de crematie heeft u verschillende mogelijkheden:

- De asurne kan bijgezet worden in een columbariumnis (boven de grond). Op iedere begraafplaats is er een columbarium aanwezig. Als u dat wenst, kunt u een columbariumconcessie huren, waardoor de asurne ook na tien jaar niet zal worden verwijderd.
- De asurne kan worden begraven in een urnenveld. Ook hiervoor kunt u een concessie nemen. Het is eveneens mogelijk de urne in een gewoon graf te begraven.
- De as van de overledene kan worden uitgestrooid.
- De uitstrooiing kan ook boven zee gebeuren of in een privétuin. In dat laatste geval moet u wel de toestemming hebben van de eigenaar van de tuin als u dat zelf niet bent.
- U kunt de asurne bij u thuis bewaren.

Repatriëring

Sommige mensen worden liever in hun land van herkomst begraven, bijvoorbeeld omdat ook hun familie daar begraven ligt, om religieuze of om andere redenen.

Voor de repatriëring van uw naaste naar het buitenland hebt u nodig:

- een medisch attest waaruit blijkt dat de overledene niet aan een besmettelijke ziekte leed;
- de toelating van de ambassade of het consulaat van het herkomstland om het stoffelijk overschot over te brengen;
- de toelating van de gemeente van bestemming, gegeven via het consulaat of de ambassade;
- een bewijs dat iemand ter plaatste het lichaam zal ontvangen.

U kunt de repatriëring van een naaste regelen via de begrafenisondernemer of uitvaartverzekeraar.

Als uw naaste overlijdt in het buitenland, moet de lokale overheid of het Belgische consulaat of de ambassade de overlijdensakte opmaken. De FOD Buitenlandse Zaken en de ambassade of het consulaat kunnen u helpen bij de repatriëring van uw naaste.

U bent niet verplicht om een buitenlandse overlijdensakte te laten overschrijven in de Belgische registers van de burgerlijke stand. Maar het is wel gemakkelijker wanneer u nadien uittreksels of afschriften van die akte nodig hebt.

Aangifte van de nalatenschap

Vergeet u niet alle documenten en facturen in verband met de begrafenis-kosten (de begrafenisondernemer, het drukwerk, de koffietafel, de bloemen, ...) te bewaren. U kunt in sommige gevallen de gemaakte kosten geheel of gedeeltelijk terugbetaald krijgen van het ziekenfonds, een verzekeringsmaatschappij of zelfs de werkgever van de overledene. In ieder geval kunt u de kosten inbrengen bij de aangifte van de nalatenschap. Dit kan door de werkelijk gemaakte kosten mee te geven of door een vaste forfait te hanteren. De notaris kan u hierover meer informatie geven.

4

Relevante instanties inlichten

De werkgever

Als de overledene als loontrekkende werkte, moet de werkgever zo snel mogelijk worden ingelicht van het overlijden. Hij zal u een uittreksel uit de overlijdensakte vragen. Voorts zorgt hij ervoor dat alle verschuldigde lonen (tot op de dag van het overlijden), vakantiegelden en premies worden uitbetaald.

De accountant

Als de overledene als zelfstandige werkte, moet het overlijden onder meer gemeld worden aan het sociaal verzekeringsfonds, de BTW-administratie, de griffie van de Rechtbank van Koophandel en de directe belastingen.

De accountant van de overledene kan u hierbij wellicht adviseren. Hij kan ook contact opnemen met klanten en schuldeisers en advies geven over wat er met de zaak van de overledene moet gebeuren.

Als de overledene een vervangingsinkomen had

De instelling die de uitkering uitbetaalde, moet in dit geval worden ingelicht. Dat kan onder meer de werkloosheidskas, het ziekenfonds of het OCMW zijn.

Als de overledene met pensioen was

In dit geval hoeft u niets te doen. De gemeente waar de overledene woonde, brengt de dienst Pensioenen automatisch op de hoogte van het overlijden.

Het ziekenfonds

Ook bij het ziekenfonds moet u een uittreksel uit de overlijdensakte binnenbrengen. Wanneer u de facturen van de begrafeniskosten indient, zal het ziekenfonds in bepaalde gevallen een deel van deze kosten vergoeden.

Het ziekenfonds past meteen uw hoedanigheid van verzekerde aan (u bent nu weduwe, weduwnaar, alleenstaande).

U heeft nu misschien recht op een verhoogde tegemoetkoming voor medische zorg, afhankelijk van uw brutojaarsinkomen en uw maandinkomen.

De vakbond

Als de overledene aangesloten was bij een vakbond, moet deze eveneens op de hoogte worden gebracht van het overlijden. Soms keren vakbonden een bedrag uit bij overlijden van hun leden.

De Directie voor Inschrijving van Voertuigen (DIV)

Als de overledene een auto of een ander motorvoertuig had, moet de kentekenplaat ervan teruggestuurd worden aan de Directie voor Inschrijving van Voertuigen (DIV).

Wanneer u de auto van uw partner wenst te houden, kunt u de kentekenplaat overnemen als u getrouwd of wettelijk samenwonend was. Verder kan ook een van de kinderen de kentekenplaat overnemen.

U dient dan de DIV op de hoogte te brengen zodat de wagen op die nieuwe naam kan worden ingeschreven.

De dienst Kinderbijslag

Wanneer een of beide ouders overlijden, heeft een kind recht op een zogeheten wezenbijslag. De andere ouder of de voogd hoeft niets te doen, de dienst Kinderbijslag brengt dit zelf in orde.

Ambtenaren en gepensioneerde ambtenaren hebben recht op een begrafenisvergoeding. Die bedraagt gewoonlijk een maand loon of pensioen. U kunt de vergoeding aanvragen bij de overheidsdienst waarvoor de overledene werkte, of bij de dienst Pensioenen.

De verzekeringsmaatschappij(en)

De lijst van verzekeringen die de overledene mogelijk had, kan lang zijn. Iedere verzekeringsmaatschappij waarbij uw partner een verzekering afgesloten had, moet worden ingelicht.

Sommige polissen zijn immers overbodig geworden door het overlijden, zij moeten afgesloten worden.

Het gedeelte van de premies dat door het sterfgeval als het ware ongebruikt blijft, wordt opgenomen in de nalatenschap van de overledene. Andere polissen moeten misschien aangepast worden en bijvoorbeeld alleen op uw naam worden gezet.

Tenslotte kan de overledene ook specifieke verzekeringen gehad hebben waarvan u nu bij zijn/haar dood de begunstigde bent (overlijdensverzekering, levensverzekering, ongevallenverzekering, schuldsaldoverzekering, groepsverzekering).

Wanneer u contact opneemt met de verzekeringsmaatschappij zal zij verder het nodige doen om te zorgen dat uw rechten worden gewaarborgd. Meestal zal ze hiervoor een uittreksel uit de overlijdensakte vragen.

Verzekeringen die uw naaste kan hebben afgesloten:

- overlijdensverzekering, levensverzekering,
- schuldsaldoverzekering
- ongevallenzekerings
- groepsverzekering
- verzekering gewaarborgd inkomen
- rekeningverzekering
- beleggingsverzekering
- pensioensparen
- woningverzekering
- autoverzekering
- hospitalisatieverzekering
- familiale verzekering
- beroepsverzekering
- reisverzekering
- verzekering huispersoneel

5

Omdat het leven voortgaat

Een overlevingspensioen als huwelijkspartner

Om in aanmerking te komen voor een overlevingspensioen moet de huwelijkspartner aan de volgende voorwaarden voldoen:

- minstens 48 jaar en zes maanden oud zijn (vanaf 2025 is dat 50 jaar)
- minstens één jaar wettig gehuwd geweest zijn (er zijn enkele uitzonderingen)
- geen vervangingsinkomen hebben of beroepsactiviteit uitoefenen behalve wanneer cumul toegestaan is.

Sinds 2021 is het rouwverlof na overlijden van de echtgenoot, de samenwonende partner of van een inwonend kind uitgebreid van drie naar tien dagen. Drie dagen zijn op te nemen meteen na het overlijden, de overige zeven dagen kan u opnemen in het jaar na het overlijden.

Als de overledene vroeger actief was als loontrekkende of zelfstandige maar intussen al op pensioen was, hoeft de partner zelf geen aanvraag in te dienen. De gemeente stuurt een uittreksel uit de overlijdensakte naar de bevoegde dienst door en de partner krijgt het overlevingspensioen automatisch uitbetaald.

Als uw partner op het moment van zijn/haar overlijden zelf nog aan het werk was als loontrekkende of zelfstandige, moet u wel een aanvraag doen voor een overlevingspensioen. Dat doet u bij uw gemeentebestuur, bij een Pensioenpunt in de buurt of online.

Bent u weduwe/weduwenaar van een ambtenaar of gepensioneerde ambtenaar, dan moet u in ieder geval zelf een overlevingspensioen aanvragen.

U kunt daarvoor terecht bij de Pensioendienst van de Overheidssector (PDOS) of bij de overheidsdienst waarvoor uw partner werkte.

Voldoet u als langstlevende echtgenoot/echtgenote niet aan de leeftijdsvoorwaarde voor een overlevingspensioen, dan kunt u in sommige gevallen toch gedurende 12 maanden genieten van een overgangsuitkering.

Sinds enkele jaren kan het overlevingspensioen ook gecombineerd worden met beperkte beroepsactiviteiten (er is wel een plafond van toegelaten inkomsten vastgelegd).

U moet die activiteiten officieel aangeven bij de pensioendienst. Wanneer u een uitkering (wegens ziekte, werkloosheid...) ontvangt, kunt u deze eenmalig gedurende 12 maanden cumuleren met een overlevingspensioen.

www.wezijnervoorjou.be (website van dienst Pensioenen).

Wanneer u samenwoonde met de overledene, wat gebeurt er met uw woning?

Dat is een ingewikkelde materie die we hier niet helemaal uit de doeken kunnen doen. Maar enkele bemerkingen kunnen u al vooruit helpen.

Als de overledene huurder was:

- De overledene en de partner zijn allebei als huurders vermeld in het huurcontract. Dan loopt het huurcontract gewoon door. De eigenaar moet zich aan alle voorwaarden van het huurcontract houden.
- De overledene huurde de woonst alleen op zijn/haar naam, maar was getrouwd of wettelijk samenwonend. De partner heeft dan het recht om de woning verder te blijven huren.
- De overledene huurde de woning alleen op zijn/haar naam en woonde feitelijk samen zonder dat er officieel iets geregeld was. Volgens het nieuwe Vlaamse huurdecreet wordt het huurcontract voor nieuwe contracten vanaf 1 januari 2019 automatisch ontbonden aan het eind van de tweede maand na het overlijden van de huurder, tenzij de erfgenamen het huurcontract voortzetten. Als ze het

stopzetten, moeten ze een vergoeding van een maand huur betalen. Voor contracten voor die datum gelden nog de oude regels: de erfgenamen kunnen het contract voortzetten of volgens de bepalingen van het contract of van de wet stopzetten. In Brussel kan de verhuurder het huurcontract beëindigen zonder opzeg of vergoeding na overlijden van de huurder als de woning onbewoond blijft of als de huur twee maanden niet betaald werd.

Als de overledene eigenaar was:

Ook als de overledene eigenaar was van een huis of appartement, zijn er heel wat mogelijkheden. Welke de rechten van de partner zijn hangt grotendeels af van het antwoord op de volgende vragen: waren ze mede-eigenaar of niet? Waren ze getrouwd, wettelijk samenwonend of feitelijk samenwonend? Zijn er andere erfgenamen, bijvoorbeeld kinderen? Is er een testament of huwelijkscontract waarin de partner wordt vermeld?

De langstlevende echtgenoot/echtgenote of langstlevende wettelijk samenwonende (maar in dit geval onder bepaalde voorwaarden) geniet van een beschermd vruchtgebruik op het deel van de overledene van de gezinswoning. Dit vruchtgebruik garandeert dat de overlevende partner in de gezinswoning kan blijven tot zijn of haar overlijden.

De notaris zal in al deze gevallen kunnen adviseren.

6

In de maanden na het overlijden

De aangifte van de nalatenschap

Ter herinnering: u bent vrij om de nalatenschap te weigeren, te aanvaarden onder voorwaarde van boedelbeschrijving of zuiver te aanvaarden. Dit kan het geval zijn wanneer u vreest dat de schulden hoger zijn dan de activa. Aarzel niet om advies te vragen aan uw notaris die u kan adviseren bij het nemen van deze beslissing.

De aangifte van de nalatenschap is een wettelijke verplichting die de overheid inzicht geeft in het vermogen van de overledene, zodat ze weet hoeveel successierechten de erfgenamen moeten betalen.

Alle wettelijke erfgenamen en algemene legatarissen (personen die in een testament als algemeen erfgenaam zijn aangeduid) moeten zo'n aangifte indienen.

Zij kunnen dat ieder afzonderlijk doen, maar meestal wordt één gezamenlijke aangifte opgesteld.

U heeft hiervoor vier maanden de tijd (als de overledene in het buitenland woonde nog iets langer). U bent niet verplicht om hierbij een beroep te doen op een notaris, maar zijn gespecialiseerde kennis kan een grote hulp zijn in deze ingewikkelde materie. Om boetes te vermijden is het immers nodig dat een aangifte juist, volledig en op tijd wordt ingediend.

Wanneer u afstand doet van de erfenis (bijvoorbeeld omdat er veel schulden zijn) hoeft u geen aangifte in te dienen.

In de aangifte worden zowel de activa als de passiva van de overledene opgesomd.

Activa:

- alle eigen goederen van de overledene (bv.: kleding, ...)
- zijn/haar aandeel van de huwelijksgemeenschap, als u met gemeenschap van goederen bent gehuwd (bv.: woonhuis, banktegoeden, auto's, meubelen, ...)
- het kapitaal van zijn/haar levensverzekering
- de schenkingen die de overledene in de laatste drie jaar voor het overlijden heeft gedaan.

Daarnaast moeten er, onder bepaalde voorwaarden, goederen worden aangegeven die zich niet (meer) in de

nalatenschap bevinden zoals levensverzekeringen die zijn afgesloten door de overledene ten gunste van de langstlevende of niet-geregistreerde schenkingen die zijn gebeurd in de 3 jaar voor het overlijden.

Passiva:

- de uitvaartkosten
- alle schulden die bestaan op het ogenblik van overlijden (bv.: kosten van de laatste ziekte, saldo van kredieten en leningen, facturen van elektriciteit, ...)

Belastingaangifte

Ook in het jaar van zijn/haar overlijden en het daaropvolgende jaar moet er nog een belastingaangifte gebeuren van de inkomsten van de overledene. Als er nog bijkomende belastingen moeten worden betaald, worden die uit de erfenis gehaald.

Als de overledene recht had op een teruggave vanwege de staat, maakt dat bedrag ook deel uit van de erfenis. Bij overlijden voor de gebruikelijke datum waarop de belastingaangifte moet worden ingediend, heeft u altijd vier maanden de tijd om deze fiscale formaliteit te vervullen.

Op www.notaris.be vindt u onder de rubriek Erven (bij Publicaties) een handige checklist van alle documenten die u moet verzamelen.

Digitale kluis, ook nuttig bij een overlijden

Notarissen bieden met Izimi een gratis digitale kluis aan. U kunt er allerhande documenten in opslaan en ordenen, zoals contracten, facturen en waardepapieren.

Izimi kan ook nuttig zijn bij een overlijden. Uw erfgenamen moeten documenten verzamelen voor de afhandeling van de nalatenschap of voor het beëindigen van uw digitale activiteiten. Dankzij Izimi worden die documenten gecentraliseerd en komen ze in alle veiligheid bij uw erfgenamen terecht.

7

Nuttige websites

www.notaris.be

Voor een eerste antwoord op al uw vragen. Consulteer het adresboek om een notaris in uw buurt te kiezen.

www.successions-europe.eu

Bij een nalatenschap met grensoverschrijdende aspecten gelden verschillende wetgevingen en deze variëren per lidstaat van de Europese Unie. De notarissen van de Europese Unie hebben informatieve fiches opgesteld in 23 talen.

www.funebra.be

is de officiële tweetalige website van de begrafenisondernemers in België.

www.rouwzorgvlaanderen.be

is de website van Rouwzorg Vlaanderen, een vrijwilligersorganisatie die emotionele steun geeft aan mensen die het overlijden van een dierbare verwerken.

www.caw.be

is de website waar u informatie vindt over de 11 Centra voor Algemeen Welzijnswerk in Vlaanderen en Brussel. In deze centra kunt u terecht voor eerstelijns hulp voor allerhande problemen, ook voor psychische begeleiding bij het verlies van een geliefde.

www.demensnu.be

Op deze website van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vindt u een doorverwijzing naar de Centra voor Morele Dienstverlening, die u kunnen helpen met de organisatie van een vrijzinnige afscheidsplechtigheid.

www.gezinspastoraal.be

Op deze website vindt u informatie over de initiatieven die in de Vlaamse bisdommen genomen worden over rouw en rouwverwerking (met o.a. verwerkingsgroepen en ontmoetingsmomenten).

www.tele-onthaal.be

Deze telefonische hulpdienst is het ganse jaar door dag en nacht bereikbaar.

www.metlegehanden.be

voor ouders van een overleden baby.

Colofon

Reeks

Luisternetwerk van de notarissen
Wat te doen wanneer een naaste
overlijdt?

*Cette publication est également disponi-
ble en français sous le titre:*

Que faire lors du décès d'un proche ?

Een gezamenlijke uitgave
van de Koning Boudewijnstichting,
Brederodestraat 21 in 1000 Brussel
en de Federatie van het Notariaat,
Bergstraat 30-32 in 1000 Brussel

Auteur

Christine Albers

Coördinatie voor de Koning Boudewijnstichting

Françoise Pissart
Brigitte Duvieusart
Pascale Crikemans

Coördinatie voor de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat

Margaux Dewitte

Grafisch concept - vormgeving

www.stefandavid.be

Deze uitgave kan gratis worden
gedownload van de websites
www.kbs-frb.be en www.notaris.be

Een printversie van deze uitgave kan
(gratis) besteld worden : online via
www.kbs-frb.be, per e-mail naar
publi@kbs-frb.be of telefonisch bij het
contactcentrum van de Koning
Boudewijnstichting
Tel. 02-500 4 555 • Fax 02-511 52 21

Wettelijk depot: D/2893/2022/15
Bestelnummer: 3861

Deze brochure is een gezamenlijk initiatief van de Koning Boudewijnstichting en de Federatie van het Notariaat, in het kader van het luisternetwerk van de notarissen.